

ביאורים במאמרי רבינו

מאמרי חסידות
מכ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
מבוארים ומפורשים

מאמר ד"ה
בלילה ההוא גו'
פורים ה'תשד"מ

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
הו"ח התמים ר' **יעקב**
בן הרה"ח מאיר צבי ע"ה

סטמבלר

חסיד נאמן ומסור
לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
נלב"ע י"א ניסן ה'תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

לזכות הילד **לוי יצחק** שיחי'
ליום הולדתו עש"ק פ' בא ה' שבט ה'תשפ"ו
ולזכות אחיו ואחיותיו שיחיו
נדפס על-ידי ולזכות הוריהם
ר' דוד וזוגתו **נטשה לאה** שיחיו

בן נאים

לנחת רוח יהודי חסידותי
מתוך שמחה וטוב לבב

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
מרת **חנה** בת ר' **זלמן יואל**
נלב"ע ט' שבט תשע"ו

נדפס על-ידי ולזכות בנה
ר' **ראובן** ומשפחתו שיחיו

קיל

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת
מרת **גרציה** בת ניסים ע"ה
מרת **אסתר** בת מרדכי ע"ה,
ר' **אבי** בן יצחק,
ר' **יעקב** בן יהושע ע"ה

ולזכות

אביגיל בת הדר לברכה והצלחה
והתפתחות למעלה מן המשוער

תמר בת הדר, **יאיר** בן הדר,
אסתר בת שרה, **יצחק** בן אסתר ינה,
רחל בת גרציה
לברכה והצלחה

סימה בת אסתר, **רבקה** בת לידיה,
משה בן ויקטוריה, **אבי** בן שרה,
אורי בן טליה, **ניסים** בן אסתר ינה,
אורי בן דליה, **זיו** בן עדי לרפואה שלמה

חנה אורה בת אמירה,
רחל חנה ומרדכי אליהו
בני ליאת שולמית לזיווג הגון

אייל בן אסתר וזוגתו **הדר** בת רחל לפרנסה
בשפע והצלחה רבה בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס לזכות
מרת **דבורה לאה**

בת הרה"ח אהרון דוד שיחי'
לרגל יום הולדתה כ"ב אדר
לאריכות ימים ושנים טובות ולהצלחה רבה
ומופלגה בכל אשר תפנה
נדפס על-ידי בעלה ר' **מאיר** שיחי'

אשכנזי

קובץ זה נדפס על-ידי ולזכות
ר' **בנימין אהרון** בן עלא
וזוגתו מרת **שרה אסתר** בת דינה
ילדיהם

חנה לאה, **רעיה**, **זעלדא**, **דובער**
שיחיו לאורך ימים ושנים טובות ובריאות
להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו

פתח דבר

בשבח והודיה לה' יתברך, מוגש בזה לפני ציבור הלומדים מאמר נוסף בסדרת 'ביאורים במאמרי רבינו'.

מאמר זה נאמר על-ידי כ"ק אדמו"ר בהתוועדות פורים ה'תשד"מ, ויצא-לאור מוגה בקונטרס פורים ה'תשמ"ח.

בקונטרס זה נוספו למאמר קיצורים וסיכומים, ונתבארו הענינים והמושגים המובאים בו.

*

הביאורים נלקטו ונכתבו על ידי הרה"ת ר' מנחם מענדל שיחי' אשכנזי, והסתייענו רבות בהסברים שהשמיע הרה"ח ר' יואל ע"ה כהן בהזדמנויות שונות.

*

תודתנו נתונה להרה"ת לוי יצחק שיחי' אפשטיין על כתיבת הסיכומים ועריכת הביאורים.

כמו כן אנו מודים להנהלת קה"ת על נתינת רשות מיוחדת להדפסת המאמרים.

*

מאמר מבואר זה, מצטרף למאמרים ושיחות שיצאו לאור על ידינו בשנים קודמות, ובייחוד לסט הספרים "ביאורים במאמרי רבינו", שני כרכים, המאגד שלושים ואחד מאמרים.

בשעה טובה ומוצלחת יצא לאור בימים אלה הספר השלישי בסדרה, הכולל שבע-עשרה מאמרים נוספים מסודרים לפי מועדי השנה, ערוכים מחדש בצורה בהירה. את הספרים ניתן להשיג בקה"ת ובחנויות הספרים המובחרות.

*

כבר אמר דוד המלך, "שגיאיות מי יבין" (תהלים יט, יג), ויתכן שנפלו אי-הבנות בעניינים המבוארים. על כן בקשתנו שטוחה בפני ציבור המעיינים לשלוח אלינו את הערותיהם ונתקנן בהזדמנות הראשונה אי"ה.

יהי רצון מהשי"ת שהעיסוק בדא"ח בכלל ובתורת רבינו במיוחד, יזרו את קיום הייעוד: "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים" (ישעיה יא, ט).

ערב שבת קודש פרשת זכור ה'תשפ"ו

כתובת למשלוח הערות: ת.ד. 485 כפר חב"ד. או: mm.ashkenazi@gmail.com

תוכן כללי

נדרה שנת המלך – מלכו של עולם הוא עיקר הנס • הגלות נמשלה להעלם הכוחות בשעת השינה, שהוא מצד התכללותם במקורם • על ידי המסירות נפש דישאל התגלגלה מעלתם העליונה של ישראל גם למטה

בס"ד. פורים ה'תשר"מ*

בלילה ההוא נדרה שנת המלך, ומביא כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמרו ד"ה זה, דאיתא במנהגי מהרי"ל³ דמבלילה ההוא צריכים להגבי'ה את קולו בקריאתו לפי שזהו עיקר הנס [דמבלילה ההוא הוא התחלת תוקפו של נס⁴]. ומדייק בזה, דלכאורה עיקר הנס הוא בקשת אסתר ותחנוני'ה כי נמכרנו אני ועמי גוי'⁵ [וכן ההכנות שעשתה לפני זה, לך כנוס את כל היהודים גוי' וצומו עלי גוי'⁶], וכאן אומר דעיקר ותוקף הנס הוא מה שנדרה שנת המלך. ומביא על זה, דאיתא בילקוט⁷, בלילה ההוא נדרה שנת המלך זה מלכו של עולם, וכי שינה יש לפניו, אלא כשישראל חוטאין עושה עצמו כישן⁸ וכשעושים רצונו לאי' ינום ולא יישן.

והענין הוא לבאר כיצד ההנהגה למעלה תלויה בהנהגת ישראל למטה, דהנהגה אדם הוא אדמה לעליון¹⁰ ב, ולכן כל הענינים שלמעלה הם באותו האופן כפי שהם באדם

(6) שם ד, טז. ובפרט שב"אגרת הפורים הזאת השנית" נזכר גם (שם ט, לא) "דברי הצומות וזעקתם".
(7) שמעוני עה"פ (ו, א – רמז תתנו קרוב לסופו. ושם בתחלתו: נדרה שנת מלכו של עולם). וראה גם תרגום עה"פ.
(8) שנאמר (תהלים מז, כד) למה תישן ה' (יל"ש שם).
(9) תהלים קכא, ד.
(10) עש"מ (לרמ"ע מפאנו) מאמר אם כל חי ח"ב

(1) אסתר ו, א.
(2) דשנת ה'ש"ת (נדפס בסה"מ ה'ש"ת ע' 5 ואילך). והוא המאמר הראשון שאמרו בכואו לארה"ב בפעם השני'ה – ראה בארוכה בהשיחה שלפני המאמר (דשנה זו – תשר"מ (התוועדות תשר"מ ח"ב ע' 1256 ואילך)).
(3) הובא בד"מ או"ח סתר"צ ובמג"א שם סק"ז.
(4) מגילה יט, א.
(5) אסתר ז, ד.

ביאורים במאמרי רבינו

א "עיקר הנס הוא בקשת אסתר ותחנוניה.. [וכן ההכנות שעשתה לפני זה.. וצומו עלי]"
במאמר של אדמו"ר הרי"צ כותב ש"לכאורה עיקר הנס הוא בקשת אסתר ותחנוניה כו", והיינו ש'עיקר הנס' פירושו השלב המעשי המכריע ביותר, שהביא לביטול הגזירה. ועל זה מוסיף רבינו בחצאי ריבוע "וכן ההכנות.. (וכפי שמוכיח רבינו בהערה 6 שבאגרת הפורים השנית בה נכתב לקיים עליהם את ימי הפורים בכל שנה, מוזכר גם "דברי הצומות וזעקתם"), ובפשוטות הוא מפני שהם אלו שגרמו לך שבקשת אסתר ותחנוניה

יתקבלו אצל המלך. אבל בהמשך המאמר מפרש ש'עיקר הנס' שהיה בלילה ההוא פירושו שזה היה החלק הניסי ביותר בכל המאורעות.

ב "אדם הוא אדמה לעליון"

'אדמה לעליון' הוא לשון הפסוק (ישעיה יד, ד), ופירושו הוא שהאדם התחתון נברא בדוגמת העליון, ולכן הוא מותאם לעניינים שלמעלה.

אמנם לפי זה צריך ביאור מה שממשיך ומבאר ש'לכן כל העניינים שלמעלה הם באותו האופן כפי שהם באדם', שלכאורה הוא עניין שונה ואף הפוך

(אתם קרויים אדם¹¹ א), לעילא כגוונא דלתתא¹² (למעלה כמו למטה), ובלשון הכתוב¹³ כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם ד, ולכן, כאשר ישראל הם במצב של שינה, היינו שהענינים דתורה ומצוות (שעל-ידי זה הם אדמה לעליון) הם אצלם במצב של שינה ה, על-ידי זה נעשה שינה כביכול גם במלכו של עולם. וכמ"ש¹⁴ אני ישנה ואיתא בזהר¹⁵ בגלותא, שמצד השינה דישאל בזמן הגלות, נעשה על-ידי זה שינה כביכול גם למעלה. וזהו שבלילה ההוא נדדה שנת המלך הוא תוקפו של נס, כי על-פי סדר ההשתלשלות, זמן הגלות הוא זמן של שינה (למעלה), וזה שבלילה

סל"ג (קצג, ב). של"ה ג, א. כ, ב. שא, ב. ובכ"מ. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' קכב. וש"נ.

13) משלי כז, יט.

14) שה"ש ה, ב.

11) יבמות סא, רע"א.

15) ח"צ צה, א (הובא בהמאמר דשנת ה'ש"ת ס"ד – ע' 8). וראה תקו"ז תס"ט (קה, א) ש"אני ישנה" קאי על שכינתא בגלותא.

12) ראה זח"ב קפד, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

ג ("אתם קרויים אדם")

היינו שענין 'אדם אדמה לעליון' הוא דווקא בישראל. ראה בגמ' יבמות סא רע"א: קברי עובדי כוכבים אינן מטמאים באוהל שנאמר "ואתן צאן מרעיית אדם אתם" אתם קרויין אדם ואין העובדי כוכבים קרויין אדם.

ד "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם" בפסוק נאמר "כמים הפנים לפנים כן לב האדם לאדם", ומבואר בחסידות ש'לב האדם לאדם' לא מדבר רק על שני בני אדם, שלב האדם באהבתו לחבירו מעורר אהבת חבירו אליו - אלא גם על אדם התחתון ואדם העליון, שלפי אופן העבודה של אדם התחתון, אתערותא דלתתא, כן הוא אופן האתערותא דלעילא, ההמשכה מאדם העליון לאדם התחתון, כמים הפנים לפנים (ד"ה בשעה שעלה משה למרום תשכ"ה סעיף ד). וראה באריכות בספר הערכים ח"א ערך אדם ע' קלה ובהנשמן שם.

ה "שהענינים דתורה ומצוות הם אצלם במצב של שינה"

תורה ומצוות 'רדומים', היינו קיום ללא חיות וכדומה.

- שהאדם משפיע למעלה, ואיך זה קשור לענין 'אדמה לעליון'?

אלא שכאן, פירוש 'אדמה לעליון' שונה מהמבואר בדרך כלל, וכמו שכותב מיד בהמשך "שהענינים דתורה ומצוות (שעל-ידי זה הם אדמה לעליון)". כלומר, שהתואר 'אדמה לעליון' כאן אינו על שם שנברא בדוגמת העליון, אלא על שם הקשר אל העליון על ידי תורה ומצוות (אמרי בינה ע' 44).

וקשר זה קיים בשתי דרכים: מצד אחד, על ידי המצוות (שהם רמ"ח אברים דמלכא) נמשכים על האדם רמ"ח סוגי המשכות אלוקיות. ומצד שני, על ידי המצוות, פועל האדם התחתון למעלה, כיוון ש'על ידי שישאל עושין המצוות, עי"ז גורמים שיעשה הקב"ה את מצוות אלו' (מאמר 'איתא במדרש תילים' תש"ח וראה גם באתי לגני תשי"א הערה יד).

כאן במאמר, עיקר ההתייחסות היא לכך שעל ידי התורה והמצוות פועלים בני ישראל למעלה. ולכן כותב ש'אדם הוא אדמה לעליון' וממשיך 'ולכן כל הענינים למטה הם באותו האופן כפי שהם באדם'.

ההוא (גלות¹⁶) נדדה שנת המלך מלכו של עולם הוא תוקפו של נס¹⁷. וזהו גם דיוק הלשון נדדה שנת המלך (נדדה דייקא), דלשון נדדה שנת המלך (שהשינה נדדה מהמלך) מורה שהיה ראוי שהשינה תהיה בהמלך [בדוגמת שאומרים על אדם שנדד ממקומו], כי זמן הגלות הוא זמן של שינה (כנ"ל), אלא שהיה נס שהשינה נדדה ממנו¹⁸.

סיכום: 'בלילה ההוא נדדה שנת המלך' הוא עיקר הנס, כיוון שבזמן הגלות, שענייני תורה ומצוות הם במצב של שינה אצל ישראל – נעשה גם שינה למעלה, וזה שנדרה השינה היה נס.

מהלך המאמר: בסעיף הקודם ביאר כיצד נעשה שינה למעלה. ובסעיף הבא יבאר מהו ענין השינה למעלה.

(ב) וממשיך בהמאמר (של אדמו"ר הרי"צ), דביאור ענין השינה למעלה יובן מענין השינה באדם למטה, מבשרי אחזה אלקה¹⁸ ט. והנה החילוק בין ער לישן באדם התחתון אינו בנוגע לעצם מציאותו, שהרי גם בעת השינה מציאותו

בשבת שלפני פסח נקרא בשם "נס גדול" (שמטעם זה נקרא שבת זה בשם "שבת הגדול"), מפני שזה שינוי ב"טבע" דקדושה, כמבואר שם בארוכה.

ועפ"ז יומתק מה ש"בלילה ההוא נדדה שנת המלך" הוא (לא נס סתם, אלא) "תוקפו של נס" – לפי שזה שינוי בה"טבע" דלמעלה.

(18) איוב ט, כו. וראה אגה"ק ר"ס טו. ובכ"מ.

16) ראה זהר ח"ג סז, ריש ע"ב: בלילה . . בגלותא. וראה גם זהר ח"ב קסג, ב. ח"ג כב, א. רלח, ב. תקו"ז תכ"א (מט, ב). וראה תו"א מג"א צד, ד. לקו"ש ח"ז ע' 41.

17) ראה לקו"ש ח"י"ב ע' 36 (ובהערה 21) דשינוי ה"טבע" דלמעלה הוא נס (ופלא) גדול יותר משינוי הטבע דלמטה כי לטבע דלמעלה יש הרבה יותר תוקף מהטבע שלמטה. וזהו מה שהנס ד"למטה מצרים בכבוריהם" I שהיה

ביאורים במאמרי רבינו

ח "שהיה נס שהשינה נדדה ממנו" ניתן להקשות כאן, שהרי בשלב זה היהודים התעוררו בתשובה, ולכאורה היו במצב של עושים רצונו של מקום, ואם כן, הרי על-פי טבע היה צריך להיות 'נדדה שנת המלך'. ההסבר בזה להלן ביאור מ.

ט "מבשרי אחזה אלוקה"

באגרת-הקודש (סימן טו) מבאר שכוונת הכתוב היא שניתן להבין אלקותו ית' מנפש המלוכשת בבשר האדם, וכמאמר רז"ל "מה הקב"ה ממלא את העולם כך הנפש מלאה את הגוף". והיינו שפירוש 'מבשרי' אינו על הבשר, אלא על 'הנפש המלוכשת בבשר'.

ו "זוה שבלילה ההוא נדדה שנת המלך הוא .. נס"

נס הוא שינוי הטבע. וכשם שישנו טבע בעולם הזה, כך כביכול ישנו טבע של סדר ההשתלשלות. והנס היה שינוי של טבע סדר ההשתלשלות.

ז בהערת רבינו 17 "שינוי הטבע דלמעלה הוא נס ופלא גדול יותר משינוי הטבע דלמטה .." כיון שהטבע דלמעלה וטבע דקדושה הוא תקיף יותר מאשר טבע העולם הגשמי. וראה במילואים.

היא בשלימות. שבעת השינה ישנם כל אבריו וגידיו (וגם החיות שבהם), וישנם אז כל כחות הנפש, ופועלים פעולתם. וכמו שרואים במוחש בענין החלומות, שיש בהם הפעולה דכל הכחות, שכל ומדות וכו' וגם רצון ותענוג¹⁹. ועד דכאשר הוא זוכה, השכל שמשכיל בחלום הוא שכל אמיתי²⁰ יא, וכן הוא גם בנוגע לתענוג²¹ ורצון. אבל גם מי שאינו בדרגה זו, הרי רואים במוחש שגם בהחלומות שלו ישנם מדות שכל רצון ותענוג בנוגע לענינים שישנם במציאות יב (מה-שאיין-כן ענינים דנמנעות, כמו פילא דעייל בקופא דמחטא, אי-אפשר להיות גם בחלום²²). והחילוק

ב"היום יום" ד' טבת). לקו"ש ח"ד ע' 1026 ובהנסמן בהערה 10 שם.

21) כרמוכה גם מזה שארז"ל בסוף יומא בענין "יראה זרע יאריך ימים" – ראה רש"י ותוספות שם.

22) כמפורש במס' ברכות נה, סע"ב. ומ"ש בהמאמר דשנת ה'ש"ת ס"ד (ע' 8) "וכמו החולם פילא בקופא דמחטא" – זהו כשחושב עד"ז במשך היום. ומה שמביא שם ענין זה בנוגע לזה שבחלום אפשר להיות חיבור ב' הפכים – אף שזה בא מהמחשבות שבמשך היום (ולא מצד החלום עצמו) – כי בעת החלום אינו יודע שזה בא ממחשבתו יא.

19) הטעם על זה שבהמאמר דשנת ה'ש"ת לא נזכר רצון ותענוג – אולי יש לומר, כי ביאור החילוק שבין ער לישן שנוגע בהמאמר הנ"ל הוא שבזמן הגלות (שינה) אין ניכרת מעלת נש"י, בחי' מוחין העליונים (שם סעיף ב), ובענין זה – נוגע שבישנה ישנם כחות הפנימיים, "השכלה מדות וכו'", אלא שהם בהעלם מה-שאיין-כן רצון ותענוג שהם כחות מקיפים, לא דובר שם שלא ניכר מעלתם ובמילא אין צורך לומר שהם קיימים גם בשעת השינה. ואילו במאמר זה אינו מזכיר שישאל הם מוחין העליונים, אלא שהם בניס ונכרים של הקב"ה כדלקמן.

20) ראה גם סה"מ קונטרסים ח"ב שדמ, א (נעתק

ביאורים במאמרי רבינו

לחלום על פיל בחור של מחט, אף שבגמרא מפורש שהדבר לא יתכן. ועל זה מיישב הרבי שמדובר במקרה שחשב על כך במשך היום. אלא שאם כן קשה לאידך גיסא, שהרי אין זה עניין של 'חלום' כי אם תוצאה של המחשבות? ועל זה מיישב ש'בעת החלום אינו יודע שזה בא ממחשבתו'.

ותירוץ זה צריך ביאור, שלכאורה, מה בכך שאינו יודע, הרי באמת בא הדבר ממחשבתו ואין אפשר לייחס זאת לחלום?

אלא, שבאמת בא החלום כתוצאה ממחשבתו, ולמרות זאת מדובר בשני סוגי הימצאויות שונות לגמרי: כשהוא חושב על כך ביום, הרי הוא יודע שחושב כך מכח בחירתו, למרות שלדבר מצד עצמו אין מקום בעולם, והיינו שהימצאותו של 'ציר' זה היא מצד בחירתו. אבל בעת החלום אינו מודע לכך שמציאות זו קיימת רק מכח בחירתו, ובטוח שהדבר נכון מצד עצמו, והיינו שהימצאותו של 'ציר' זה היא מצד הדבר עצמו. והימצאותו כזו באה מהכח המדמה שבחלום. ולכן מייחס אותה במאמר לחלום. וראה במילואים.

י "שכל ומדות וכו' וגם רצון ותענוג" ההוספה 'וכו' מתייחסת למחשבה דיבור ומעשה. אבל רצון ותענוג אינם נכללים ב"וכו" ועליהם נאמר "וגם" כי הם כחות מסוג מיוחד - כחות מקיפים, מה-שאיין-כן שכל ומדות וכו' שהם כחות פנימיים.

יא "כאשר הוא זוכה, השכל שמשכיל בחלום הוא שכל אמיתי" 'שכל אמיתי' היא סברא שנשארית גם לאחר שמתעורר. וכמו שמציין בהערה 20 למובא ב"היום יום" ד' טבת בנוגע לחידושי תורה המתגלים בחלום.

יב "בנוגע לענינים שישנם במציאות" היינו שמדובר אודות דברים אמיתיים לפחות בכח, שהיו יכולים לקרות, גם אם לא קרו בפועל. ומכל זה מוכח שאצל כל אדם, גם בזמן השינה, מציאותו היא בשלימות.

יג בהערת רבינו 22 "כי בעת החלום אינו יודע שזה בא ממחשבתו" במאמר אדמו"ר הרי"צ משמע שיש אפשרות

שבין ער לישן הוא, דבעת שהוא ער, כל עניניו הם באופן מסודר, ומכל-שכן שאין שייך שיהיו שני ענינים הפכיים בבת אחת ובחיבור אחד ואפילו לא בהמשך אחד. וכאשר כל הענינים והכחות הם באופן מסודר, ניכר אז החילוק שביניהם ומעלת הכחות זה על זה. מה-שאיין-כן בעת השינה, בחלום, יכול להיות חיבור שני כחות הפכיים יד (כח היותר עליון עם כח היותר תחתון), ועד לחיבור כמה וכמה כחות יחד באופן בלתי מסודר, ומכל-שכן שאין ניכר המעלה והיתרון שבכחות הנעלים על הכחות שלמטה מהם^{טו}. והדוגמא מזה יובן למעלה, דענין השינה הוא שאין ניכר כביכול המעלה והיתרון של ענינים^{טז} הנעלים יז. וזהו מהקשר דענין הגלות

ביאורים במאמרי רבינו

החיסרון במצב השינה. אך בנוסף יש למעלה גם את עניין חיבור כמה כוחות יחד באופן בלתי מסודר, שיבואר בסעיפים הבאים (ג-ד), אלא שענין זה בנמשל נובע דווקא ממעלה שיש בזמן הגלות.

יז "שאיין ניכר כביכול המעלה והיתרון של ענינים הנעלים"

במשל מצטט את מאמר אדמו"ר הרי"צ הכותב "שאיין ניכר המעלה והיתרון שבכחות הנעלים על הכחות שלמטה מהם", אבל בנמשל מצטט רבינו רק את המילים "שאיין ניכר כביכול המעלה והיתרון של ענינים הנעלים", ואינו מתייחס לכוחות שלמטה מהם.

והעניין הוא, שכאן במאמר יש שינוי בביאור הנמשל: אצל אדמו"ר הרי"צ, הנמשל עוסק בכך שבזמן הגלות אין ניכרת מעלתם של ישראל, ולכן נמצאים בגלות אצל אומות העולם. אבל כאן במאמר, עוסק רבינו במעלת ישראל העצמית, שלא בהשוואה לאומות. וזהו שמאריך להלך בזה שאין ניכרת מעלת 'בנים למקום' ואינם סמוכים על שולחן אביהם, ללא התייחסות לשליטה מצד האומות, ולכן אינו מביא בנמשל את ההשוואה לכוחות שלמטה מהם.

שינוי נוסף ממאמר אדמו"ר הרי"צ: שבמאמר הוא כפי שמביא בנמשל כותב "שאיין ניכר המעלה והיתרון של הכחות", ואילו בנמשל משנה ומשתמש במונח "ענינים" - "שאיין ניכר כביכול המעלה של הענינים הנעלים" היינו ענינים הנעלה דישראל.

יד "בחלום, יכול להיות חיבור שני כחות הפכיים"

ישנו עניין של 'חיבור ענינים הפכיים', שבחסידות מובאת דוגמא לזה מהחולם שספינה רצה באוויר, שזה יתכן מכך שבשינה מסתלק כח השכל המבחין ונשאר רק כח המדמה שיכול להרכיב ב' הפכיים (ת"א וישב כח, ג).

אמנם כאן מדבר על 'חיבור כוחות הפכיים', ואפשר לומר דהיינו מה שכוחות המעשה משפיעים על הראש. שהסדר הרגיל צריך להיות שהראש משפיע על כוחות המעשה, אבל בשעת השינה יכול להיות מצב הפכי ולכן יכול אפילו להבין באופן לא הגיוני (ראה ד"ה בלילה ההוא ה'ש"ת ס"ד, וכן לקמן סוף סעיף ד על עובר ש'דאשו בין ברכיו).

טו "ומכל-שכן שאיין ניכר המעלה והיתרון שבכחות הנעלים על הכחות שלמטה מהם"

ההוספה 'ומכל-שכן' מלמדת שזה שלב נמוך יותר. כלומר, שאחרי שנאמר שבשעת החלום יכול להבין באופן לא הגיוני - הרי ברור ב'מכל שכן' שבחלום אין ניכר המעלה ויתרון (היינו השליטה) של הראש, ולכן יכול להתנהג בצורה לא הגיונית (ראה במאמר דשנת ה'ש"ת).

וראה מקורות נוספים בעניין זה במילואים.

טז "והדוגמא מזה יובן למעלה... וזהו מהקשר דענין הגלות עם ענין השינה"

הלשון 'מהקשר' פירושה שזהו רק חלק מהקשר, כיוון שכאן מדבר רק על עניין אחד - שאין ניכר מעלתם של הענינים הנעלים, שזהו

עם ענין השינה (וכנ"ל שבזמן הגלות הוא ענין השינה למעלה), כי סיבת הגלות היא על-ידי זה שאין ניכרת אז המעלה דישראל. דישראל הם בנים למקום כמ"ש²³ בנים אתם לה' אלקיכם²⁴, ועל-כל-פנים עבדיו של הקב"ה²⁵, כמאמר²⁶ אם כבנים אם כעבדים, שגם עבד מלך הוא מלך²⁷ יי (לא רק כמלך²⁸ (בכ"ף הדמיון) אלא מלך), ובנים צריכים להיות סמוכים על שולחן אביהם וכן עבדים על שולחן אדונם, והסיבה לזה שגלו מעל שולחן אביהם²⁹ ואדונם יי, הוא ענין השינה, שאין ניכר, כביכול, למעלה העילוי דישראל, ומזה נעשה ענין הגלות.

סיכום: בזמן השינה מציאות האדם היא בשלימות וכל כוחות הנפש פועלים, כמו שרואים בחלומות שיש בהם שכל מידות רצון ותענוג. אלא שכשהוא ער, הכוחות הם באופן מסודר וניכר מעלת כל אחד על חברו. ובעת השינה יכול להיות חיבור כוחות הפכים באופן בלתי מסודר. וברוחניות היינו שבזמן הגלות אין ניכר מעלתם של ישראל.

27 תנחומא צו יג (הובא בפרש"י עה"פ בהעלותך יב, ח). ספרי (הובא בפרש"י) עה"פ דברים א, ז. פרש"י עה"פ לך לך טו, יח. ב"ר פט"ז, ג.
28 שבועות מז, ב.
29 ראה ברכות ג, סע"א.

23 ראה יד, א.
24 אבות פ"ג מ"ד.
25 וכמ"ש (בהר כה, מב. שם, נה) כי עבדי הם, כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם.
26 פיוט "היום הרת עולם" בתפלת מוסף דר"ה.

ביאורים במאמרי רבינו

בטל באמת לאדונו מלך מלכי המלכים, אבל מצד זה גופא הרי יש אצלו גם התוקף דהמלך. ואדרבה כל שגדל ביטולו לאדונו יגדל גם התוקף שבו מצד גדלות רבונו" (רשימות חוברת קמד ע' 311).

ועוד מבואר ש"כיוון שבטל למלך אזי מציאותו אינה נרגשת אלא מציאות המלך, ובכך הוא מתעלה ומתאחד עם המלך" (לקו"ש ח"ה ע' 238). ולכן "אין כאן תחושה של ישות וגאווה אצל העבד, כי אין זה חשיבותו וגדולתו שלו אלא של המלך" (לקו"ש בה"ב ח"ב).

יט "גלו מעל שולחן אביהם ואדונם"

שאינם נמצאים בארץ ישראל ובמצב שביטול המקדש בנוי. ומובא בד"ה אמר רבי אושעיא תשל"ט (ס"ד והערה 30) שלכן גם הנמצאים בארץ ישראל תובב"א, אומרים בתפילת מוסף של יו"ט "ומפני חטאינו גלינו מארצנו".

וטעם הדבר הוא, שבמאמר אדמו"ר הריי"צ מביא שישראל הם המוחין דלמעלה ("ישראל אותיות לי ראש") ולכן גם בנמשל מתאים לבאר שאין ניכר מעלת הכחות. אבל כאן לא מביא רבינו העניין שישראל הם המוחין דלמעלה, ולכן לא מזכיר את ענין הכחות דלמעלה.

והסיבה לכך שלא מזכיר כאן ענין הכחות ומוחין דלמעלה, אפשר לומר שכוונתו להדגיש כמה הוא הפלא בגלות, כי העילוי דישראל הוא לא רק מצד שרשם במוחין העליונים, אלא גם כפי שנמשכו למטה הם בנים ועבדים, ואם כן אין מקום שיהיה בגלות.

יח "עבד מלך הוא מלך"

במקומות מסוימים כתוב 'מלך', וכאן מדגיש שהכוונה 'מלך' ממש. ובחסידות מובאים כמה ביאורים לעניין זה, וכגון שעבד מלך הולך בכחו של המלך ויש בו התוקף של המלך. ו"אף שהוא

ביאורים במאמרי רבינו

מהלך המאמר: עד כאן ביאר החיסרון שישנו בשעת השינה. מכאן ואילך יבאר המעלה שישנה בזמן השינה.

ג) וממשיך בהמאמר³⁰, דזה שבעת השינה אין ניכר מעלת הכחות זה על זה הוא בדוגמת הכחות כמו שהם כלולים בעצם הנפש, ששם כל הכחות הם בהשוואה כ. והיינו דענין התעלמות הכחות שבעת השינה הוא מה שהכחות מתעלים ומסתלקים לשרשם, עצם הנפש כא. ומזה מובן גם בהנמשל³¹,

30) סעיף ג (ע' 6 ואילך).

לבאר שכן הוא גם בהנמשל.

31) דזה שמביא בהמאמר ענין זה בהמשל הוא בכדי

ביאורים במאמרי רבינו

נפשו, ולא המעלה הפרטית של הכח. ואם כן, אפילו בכחות נעלמים שהתגלו תורגש הנפש עצמה, וכל שכן בכחות הכלולים בנפש, שאין בהם שום מעלה, אלא העניין הוא הנפש.

כא "והיינו דענין התעלמות הכוחות שבעת השינה... עצם הנפש"

רבינו מוסיף כאן ביאור על המאמר של אדמו"ר הרי"צ, כי במאמר הנ"ל כותב שהם 'בדוגמת' למרות שהם עניינים שונים לגמרי, שהרי כחות הכלולים הם מעלה גדולה ומצב הכחות בשעת השינה הוא חיסרון גדול.

ולזה מוסיף ומבאר למה הם בדוגמת, כי זה שהם מתעלמים, הוא מפני שבשעת השינה הם מתעלים לשרשם. ונמצא, שבפשטות ובחיצוניות זה שהכחות יכולים להיות יחד בשעת השינה הוא חיסרון הבא מכך שנשאר מהם רק כח חיצוני וחלש, אבל בפנימיות הוא מפני שהתעלו לשרשם ובמילא הם נמצאים למטה כפי שהם בשרשם (והיינו ש'בדוגמת' כוונתו 'תוצאה').

ועיקר החידוש הוא שפנימיות ההתעלמות היא התעלות, והתוצאה היא שהשוואת הכוחות היא מפני שכך הוא בשרשם. וכך גם בהנמשל, מבאר תחילה (בקטע הזה) את עיקר הענין - ההתעלות.

וליתר ביאור: החיצוניות היא גם אמת, זה שבכחות לא נרגש המעלה של אחד על השני הוא מפני שנותרו כחות חלשים. אך הסיבה לזה שנותרו כחות חלשים, היא מפני שכחות כאלה מבטאים

כ "הכחות כמו שהם כלולים בעצם הנפש, ששם כל הכחות הם בהשוואה" בעצם הנפש ישנם כל הכחות בשלימות. והראיה, שיכול להיות שהורים עיוורים מולידים בן שרואה. אלא שלפעמים מצד סיבות שונות חסר בהמשכת הכוחות בגילוי. ואחד החילוקים בין הכוחות כפי שנמשכו בגילוי לכחות כפי שהם בנפש הוא, שכאשר הם בגילוי כל כח נפרד מהשני, שהרי הם מלובשים בגוף וכל אחד נמצא באיבר אחר - השכל במוח, הרגש בלב וכו'. אבל בנפש מתאחדים כולם יחד.

ועניינה של אחדות זו אינה רק שאינם מנגדים זה לזה, אלא שכאשר עולים למקורם בעצם הנפש - אין שום מעלה באחד על השני, כיוון שבמקור נרגשת רק חשיבותה של הנפש עצמה, ומצד זה כל הפרטים מאבדים את חשיבותם הפרטית.

וביאור ענין זה (שככל שהכחות יותר קשורים עם הנפש, כך מתמעטת מעלתם הפרטית) יובן על פי דוגמא מדרגות נמוכות יותר מאשר 'כחות הכלולים' - גילוי 'כחות הנעלמים': אנו מוצאים למשל במצב סכנת נפשות בה יש "התגלות כוחות הנעלמים, באים כל הכוחות בהתגלות ובכולם מאיר אור הנפש בשווה" (ד"ה לולב ועריבה תרס"ו). כלומר, שבכוחות הגלויים לכל כוח יש תוכן שונה - בשכל הגלוי מורגש שהבנה והיגיון הם דבר חשוב, ובמידות מורגש שלאהוב או לשנוא הוא דבר חשוב. אך במצב סכנה נרגש בכל הכוחות ענין שווה, מעלת ההיגיון היא שמוצאת המצאה להציל את הנפש, וכן עניין המידה הוא אהבה למציל

דענין ההתעלמות שבזמן הגלות (שינה) הוא מה שהגילויים מתעלים למקורם, ועד להעצמות. וכידוע מאמר הזהר³² על הפסוק³³ כי איננו כב, דקוב"ה סליק לעילא, שעלה למקומו, חדר לפנים מחדר³⁴. והיינו, דענין ההתעלמות שבזמן הגלות הוא רק לגבי למטה, שבזמן הגלות מסתלק האור למעלה ואינו מאיר למטה (שלכן נעשה גלות), אבל לגבי האור עצמו, הרי אדרבא, דוקא בזמן הגלות הוא סליק לעילא. וברוגמת הסילוק דשינה באדם התחתון, שהסילוק הוא רק לגבי הגוף (שאור הנפש מסתלק מהגוף), אבל לגבי הנפש, הרי אדרבא, דוקא בעת השינה הנפש עולה למעלה ושואבת לה חיים³⁵.

מהלך המאמר: בקטע הקודם ביאר רבינו שההתעלמות נובעת מעליית הכוחות לשרשם, ובקטע הבא יבאר בעיקר שבעת השינה אין ניכר מעלת הכחות זה על זה בדוגמת הכחות כמו שהם כלולים בעצם הנפש, ששם כל הכחות הם בהשוואה.

וביאור הענין, הנה כללות סדר ההשתלשלות הוא בדוגמת הדרגות כג דכחות הנפש. דכמו שבכחות הנפש, התחלת מציאות הכחות היא כמו שהם כלולים בנפש ששם הם כולם בהשוואה, ואחר-כך הם נמשכים בגילוי להתלבש באברי הגוף ואז דוקא נעשה בהם ענין ההתחלקות, ובכחות הגלויים גופא יש כמה אופנים, כמו שהם בגילוי באופן מסודר (בעת שהאדם ער) וכמו שהם בהעלם, במצב של שינה, ועד שלפעמים הם במצב של התעלפות ר"ל, על דרך זה גם למעלה ישנם כל דרגות אלו, כמרז"ל³⁶ מה הנשמה ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את העולם, דהתחלת הספירות הוא כמו שהם כלולים באור אין-סוף ב"ה,

וש"נ).

(35) ב"ר פי"ד, ט. וראה פרדרי"א פי"ב. רפל"ד.

(36) כן הובא בכ"מ בדא"ח. וראה מדרש תהלים מזמור קג: מה הנפש ממלאה את הגוף כך הקב"ה ממלא את עולמו. ויק"ר פ"ד, ח: הנפש הזו ממלא את הגוף והקב"ה ממלא את עולמו. ובמאמרי אדמו"ר

(32) ראה זהר ח"א רי, א. ח"ג כ, ב. עה, א. וראה סידור (עם דא"ח) נח, ב ואילך. אה"ת נ"ך כרך ב ע' א"נ. אנת. ס' הליקוטים – דא"ח צ"צ ערך גלות ס"ג (ע' שג ואילך). וש"נ.

(33) ירמ"י לא, יד.

(34) להעיר מל' חז"ל בתי גואי בראי (חגיגה ה, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

את הכחות הכלולים, בכך שלא מורגש שיש בהם מעלה.

והסיבה לכך שהתוצאה היא השוואת הכחות באופן נמוך דוקא, היא מפני שבכחות הגלויים לא יכול להיות מורגש הנקודה הנפשית הגורמת להשוואת הכחות, שכן עניינם הוא ציור. ומה שיכול להיות מורגש בכחות הגלויים היא רק התוצאה - שבתור 'גילויים' אין ערך לאחד על השני.

כב "כי איננו"

בפסוק נאמר "רחל מבכה על בניה כי איננו". בפשטות מדובר על בניה, ואם כן היה צריך לכתוב "כי אינם" ובוהר מבאר שבמילים "כי איננו" הכוונה על הקב"ה שאינו מתגלה אליהם.

כג "הדרגות דכחות הנפש"

פירוש 'הדרגות דכחות הנפש' הוא, שאין הכוונה לסדר ההשתלשלות של פרטי הכחות - חכמה בינה דעת וכו'. אלא לדרגות הכלליות שיש בכחות הנפש - כוחות הגלויים וכוחות הכלולים.

ושם הם למעלה מהתחלקות, ולאחרי שנמשכים באצילות, עם היות שאצילות הוא עולם האחדות, נעשה בהם ענין ההגבלה וההתחלקות, עשר ולא תשע עשר ולא אחד עשר³⁷, ואז דוקא ניכרת מעלת הספירות זו על זו, ומכל-שכן כשהם נמשכים בעולמות בי"ע שלמטה מעולם האחדות, שאז הם בהתחלקות יותר. ומזה משתלשל ההתחלקות בעולם-הזה כו, דבית המקדש הוא מקום הכי מובחר שבעולם וממנו אורה יוצאת לכל העולם³⁸, דהעולם מצד עצמו הוא עולם מלשון העלם והסתר³⁹ ונמשך בו אור מבית-המקדש שהוא נשמת העולם כה (בדוגמת ענין ההשתלשלות בספירות, דספירה התחתונה מקבלת מהספירה שלמעלה ממנה), וכפי שהוא במקום כך הוא גם בכני אדם שאז ניכר גם המעלה דישראל, המעלה דבנים אתם להויה אלקיכם והמעלה דעבדי הם, עבדים נאמנים להשם אדונם כו. דכל זה הוא דוגמת כחות הגלויים דנפש האדם בעת שהוא ער, מה-שאיין-כן בזמן הגלות, הענינים שלמעלה (שנמשכו בבחינת ההשתלשלות, באצילות ובבי"ע) הם בדוגמת כחות הגלויים דנפש האדם בעת השינה, שאז אפשר להיות חיבור הפכים, ומזה נעשה ענין הגלות.

סיכום: עניין התעלמות הכוחות בזמן השינה הוא מפני שמסתלקים לשרשם בעצם הנפש ושואבים חיים, והסילוק הוא רק לגבי הגוף. וכן בנמשל, הרי הגלות הוא רק לגבי למטה, אבל האור עצמו מתעלה למקורו בעצמות.

וביאור הענין: סדר ההשתלשלות הוא בדוגמת הדרגות בנפש, שבתחילה כל הכוחות בהשוואה, וההתחלקות היא רק כשנמשכים בגילוי. וכן בספירות שבתחילה הם כלולים באור אין-סוף, וההתחלקות היא רק שנמשכים למטה, ומזה משתלשל מעלת בית-המקדש ובני ישראל. מה-שאיין-כן בזמן הגלות, הוא בדוגמת חיבור ההפכים בשינה.

38) ירושלמי ברכות פ"ד ה"ה. וראה פרש"י (כת"י) מנחות פו, ב.

39) לקו"ת שלח לו, ד. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' שג. ח"ג ע' א'נט. וראה לקו"ש חל"ד ע' 112 הערה 63. וש"נ.

האמצעי ויקרא ח"ב ע' תשעה: ובגמרא [ברכות י, א] א' מה הקב"ה ממלא כך הנשמה [מה הקב"ה מלא כל העולם אף נשמה מלאה את כל הגוף] לפי שנבראת בצלם אלקים כו'.

37) ספר יצירה פ"א מ"ד.

ביאורים במאמרי רבינו

בין בית המקדש לשאר העולם, שהם בדוגמת הנפש והגוף. ובנוסף, יש גם מה שהעליון משפיע לתחתון וכמו שהגוף מצד עצמו הוא חשוך ואין בו שום חיות, והנפש נותנת בו חיות.

כו "אז ניכר מעלת ישראל"

אפשר לומר הכוונה, שכאשר מאירים הגילויים, יכולים ישראל לממש את מעלותיהם כבנים ועבדים. כשמאירות הספירות חב"ד, יכולים ישראל להשיג אלקות עם הכחות דהנשמה. כשמאירות המידות, יכולים לעורר מידותיהם לאלקות, וכשמאירה מלכות יכולים להיות עבדים.

כד "ומזה משתלשל ההתחלקות בעולם-הזה" כלומר, אם בעולם היו מאירות הספירות כפי שהם כלולות באור אין-סוף, לא היתה התחלקות בעולם, כיון שאין מעלה באחת על השניה. אך מכיון שבעולם מאירות הספירות כפי שהם בהשתלשלות, שם השכל נעלה מהמידות, לכן יש התחלקות במקום, שהיכן שמאירה ספירה נעלית יותר - הוא מקום גבוה יותר.

כה "דבית המקדש הוא מקום הכי מובחר שבעולם וממנו אורה יוצאת לכל העולם..". היינו שלכל לראש יש את עצם ההתחלקות

ד) **אמנם** כמו שבאדם התחתון ענין ההתעלמות שבעת השינה הוא שהכחות מתעלים ומסתלקים למקורם בנפש, והחסרון וגרעון שבשינה הוא רק בכחות הגלויים (שהכחות הם באופן בלתי מסודר), מה-שאינ-כן כחות הכלולים בנפש, עם היותם שם בהשוואה, אין זה חסרון, ואדרבא, בהיותם כלולים בנפש הם בשלימות (יותר מכפי שהם כשנמשכים בגילוי) כו, על דרך זה הוא גם בהנמשל, דענין ההתעלמות בזמן הגלות (שינה) הוא שהגילויים מתעלים למקורם, ושם, המקור דישראל, עם המעלה דישראל כח, הוא מיטן גאנצן שטורעם (בכל העוצמה) (בדוגמת כחות הכלולים בנפש, שהם בשלימות), אלא שזהו למעלה (בהמקור), ובסדר ההשתלשלות אין זה ניכר, ולכן נעשה מזה ענין הגלות. וכשנדרה השינה

== ביאורים במאמרי רבינו ==

וזהו מה שכותב שגם בשורש יש את המעלה דישראל' ומשמע שזהו עניין שיש רק לישראל ולא לאומות העולם. היינו שגם במקור, בני ישראל אינם שווים לאומות העולם, אלא מעלתם קיימת (על פני אומות העולם).

וזהו שממשיך שכאשר דרגה זו תתגלה, מתגלה מעלת ישראל בעוצמה לגבי שאר העולם, וכפי שיביא להלן הפסוק 'והיו מלכים אומניך' וכו'.

וענין זה צריך ביאור, שהרי כל עניין המקור הוא שכל הכוחות נמצאים אצלו בהשוואה, ואיך יתכן שבמקור עצמו מעלת ישראל אינה בהשוואה?

ויובן בהקדים תמיהה נוספת: בפשטות, המקור עליו מדובר כאן הוא המקור לכל הגילויים דסדר השתלשלות, ומדוע מכנה אותו 'המקור דישראל'?

והביאור בזה: ישראל מושרשים לא רק בספירות הגלויות אלא באו"ס עצמו. ושם מעלת ישראל היא בהיותם חלק מהמקור עצמו. וזו הכוונה ב'מעלה דישראל', כמו שכתב לעיל שהם המעלות של 'בנים למקום' ו'עבדיו של הקב"ה', ששתי מעלות אלו נובעות מצד היותם חלק מהמקור (מעלת 'בן' היא בפשטות בהיותו חלק מהאב, וגם לגבי מעלת 'עבד' עי' בלקו"ש ח"א ע' 5-6 ובד"ה מרגלא בפומיה דרבא תש"מ ס"ז).

כלומר, מה שנמצא במקור בהשוואה הם כוחות הנפש. אבל זהו משום שהענין העיקרי שם הוא הנפש עצמה. וכיוון שבני ישראל הם חלק

כו "בהיותם כלולים בנפש הם בשלימות (יותר מכפי שהם כשנמשכים בגילוי)" כלומר, מצד אחד, כאשר נמשכים בגילוי, נרגשת מעלתו הפרטית של הכח לגבי כח אחר, וכמו שכל לגבי מידות, מה-שאינ-כן בהיותו כלול בנפש, הרי כל הכוחות בהשוואה. אך מצד שני, כאשר מתגלים, אינם נמצאים 'בשלימות', כיוון שהגילוי הוא רק חלקי ומוגבל ואינו הכח כפי שהוא במילואו. אך כאשר נמצא במקורו בנפש, הרי כללות הכח נמצא בשלימות ובצורה מלאה ללא הגבלות.

ובפשטות: מבחינת היכולת להבין, ככל שהכח נמצא במקום גבוה יותר בנפש, כך היכולת חזקה יותר ופחות מוגבלת. אך למרות זאת, במקום זה לא נרגשת חשיבות כה השכל כשלעצמו, כיוון שנרגש רק המקור הנעלה. ובדרגה זו, כל עניינו של כח השכל הוא רק בהיותו חלק מיכולתיה של הנפש, שבענין זה הוא בהשוואה לשאר הכוחות (ועל דרך זה בשאר הכוחות). ראה לעיל ביאור כ.

כח "המקור דישראל, עם המעלה דישראל" כאן יש הבדל בין המשל לנמשל: במשל, כללות הכח נמצא בשלימות יותר במקורו, אך מעלתו אינה נרגשת, שהרי כל הכוחות בהשוואה, וכמבואר בביאור הקודם.

אך בביאור הנמשל בא לבאר את הנס, שבסופו של דבר התגלתה מעלת ישראל על פני האומות, ולכן מבאר שגם במקור עצמו קיימת מעלת ישראל.

ונמשך מהמקור בפנימיות (בסדר ההשתלשלות) אז מתגלה מעלת ישראל מיט א שטורעם כט. ועל-פי זה מודגש עוד יותר חיבור ההפכים שבגלות, דהגם שבזמן הגלות העילוי דישאל הוא עוד יותר מבזמן הבית, מכיון שבזמן הגלות הגילויים מתעלים למקורם ששם הוא המקור דישאל, אף-על-פי-כן, הנה לא זו בלבד שלמטה אין ניכרת המעלה דישאל, אלא שהם מקבלים השפעתם על-ידי שרי האומות שהם בגלות אצלם⁴⁰. ויש לומר שזהו מהטעמים שגלות נמשל לעיבור⁴¹, כי בעיבור בבטן אמו הוא דבר והיפוכו. דאף-על-פי שגר דלוק על ראשו כו' ומלמדין אותו כל התורה כולה וכו'⁴² (שזהו דוקא בהיותו בבטן אמו, מה-שאינ-כן כשנולד⁴³), אף-על-פי-כן, בהיותו בבטן אמו ראשו בין ברכיו, שאין ניכר מעלת הראש על הרגלים, ויתירה מזו, שראשו הוא בין ברכיו⁴², ועד שגם המאכל שלו (שאוכל ממה שאמו אוכלת⁴²) אינו דרך הפה אלא דרך הטבור², כמבואר בארוכה פרטי הענינים בזה בתו"א לרבינו הזקן⁴⁴ ובדרושי רבותינו נשיאנו שלאח"ז⁴⁵.

סיכום: כמו שהסילוק שבשינה הוא רק בכוחות הגלויים, כך בנמשל, עניין הגלות הוא שמעלת ישראל ניכרת רק במקור ואינה בהתגלות, וכשנודדה השינה ונמשך המקור בפנימיות אזי מתגלה מעלת ישראל בכל העוצמה. וזהו החיבור הפכים שבגלות, שלמעלה הם בעילוי גדול, אבל למטה אין הדבר ניכר. ולכן נמשל לעיבור, שיש בו דבר והיפוכו, שמצד אחד מלמדים אותו כל התורה, ומצד שני ראשו בין ברכיו – שאין ניכר מעלת הראש.

43) ראה נדה שם: ואין לך ימים שאדם שרוי בטובה יותר מאותן הימים. ולהעיר מהמובא בדרישה יו"ד סו"ס רסד: מה שנוהגין בשבת לבקר אצל התינוק הנולד משום שהוא אבל על תורתו ששכח.

44) ר"פ וארא.

45) ראה תו"ח שמות שם. וארא צו, ב ואילך. סהמ"צ להצ"צ עז, ס"ב ואילך. ס' הליקוטים – דא"ח צ"צ ערך גלות ס"ד (ע' שכח ואילך). וש"נ. ובכ"מ.

40) ראה אגה"ק סכ"ה. מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' קסד. וש"נ.

41) ראה תו"ח שמות לר, ב [בהוצאה החדשה – ח"א כה, א]. דמה שגלות נק' שינה ונק' עיבור "הכל ענין אחד הוא" שבשינה יש מצב נעלה ואף-על-פי-כן אין זה ניכר. וראה שם מא, א. וראה גם מאמרי אדמו"ר האמצעי דברים ח"א ע' לב. וש"נ.

42) נדה ל, ב.

ביאורים במאמרי רבינו

הכחות הגלויים כפי שהם במצב רגיל – כשמתעורר משנתו, אלא שבכחות הגלויים נעשית המשכה של המקור – כחות הכלולים.

ל "ויתירה מזו, שראשו הוא בין ברכיו .. דרך הטבור"

שבזה נראה שהברכיים נחשבים לעיקר יותר מהראש. ועוד, שאינו מקבל חיותו מהראש, אלא מחלק נמוך יותר, כמו שישאל מקבלים השפעתם משרי אומות העולם.

מהמקור עצמו, הרי שם הם העיקר.

ואפשר לומר שזהו מה שכותב להלן בהמשך הסעיף "שבזמן הגלות הגילויים מתעלים למקורם ששם הוא המקור דישאל". היינו שמדגיש בנפרד את היותו מקור דישאל, כיוון שעניין זה אינו שווה לשאר הגילויים, שכולם הם עניין חיצוני בלבד, אך היותו המקור דישאל הוא מצד שהם חלק מהמקור עצמו.

כט "וכשנודדה השינה, ונמשך מהמקור בפנימיות .."

כלומר, ש'נודדה שנת המלך' אינו מצב של

(ה) **ועל-פי** זה יש לבאר מה שארז"ל⁴⁶ בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, דלכאורה תמוה⁴⁷, הרי כרובים מעורין זה בזה מורה על גודל החיבה דהקב"ה וישראל כחיבת איש ואשה⁴⁸, ובשעה שנכנסו נכרים להיכל הרי ה'יה לכאורה היפך החיבה. אך הענין הוא⁴⁹, שדוקא אז ה'יה אור נעלה ביותר, אור שלמעלה מהשתלשלות, ורק שאור זה ה'יה במקומו (למעלה מהשתלשלות) ⁵⁰ חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שהוא יוצא לדרך, דמכיון שבזמן הגלות כנסת ישראל היא כאשה שהלך בעלה למדינת הים⁵¹, לכן, לפני יציאתו של הבעל (הקב"ה) לדרך, היתה הפקידה, ולכן היו אז הכרובים כמעצ⁵² איש ולויות. ועל-פי זה יובן בעומק יותר מה שהגלות נמשל לעיבור (והגאולה ללידה), דכמו שלמטה, כשאדם פוקד את אשתו נעשה יצירת הולד, אלא שבתחילה הוא בעיבור בכטן אמו (בהעלם לגמרי, ולאח"ז באופן דראשו בין ברכיו וכו'), ובמשך כל זמן העיבור הוא הולך וגדל עד שמגיע זמן הלידה שאז הוא יוצא לאויר העולם (בגילוי), עד"ז הוא למעלה, שמהפקידה שהיתה ברגע שלפני הגלות נעשה מיד המשכת האור (יצירת הולד) גם למטה ⁵³, אלא שהמשכתו הוא בהעלם, באופן דגלות (עיבור), ובמשך זמן הגלות הוא הולך וגדל מיום ליום עד שבקרוב ממש תה'יה הלידה והגילוי בגאולה העתידה.

סיכום: מה שהיו הכרובים מעוררים בשעת החורבן, הוא כיוון שאז היה אור נעלה ביותר, רק שלא האיר למטה. ועוד יש להוסיף שהיה זה פקידה שלפני היציאה לדרך הגלות. וזהו שהגלות נמשלה לעיבור שאחרי הפקידה, שמהפקידה נעשה יצירת הוולד ובתחילה העובר הוא בהעלם, והולך וגדל עד לגאולה שנמשלה ללידה.

46 יומא נד, ב.

50 יבמות סב, ב.

47 כמו שהקשה בחדא"ג מהרש"א ליומא שם (נד), (א).

51 תענית כ, א. סנהדרין קד, סע"א. איכ"ר עה"פ (איכה א, א) היתה כאלמנה. זח"ב קכב, א. וראה סידור (עם דא"ח) נח, ב ואילך. אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' אימו ואילך.

48 יומא שם, א. וראה ב"ב צט, א.

49 ראה בארוכה לקו"ש ח"ב ע' 360 ואילך.

52 מלכים א ז, לו. וראה יומא שם, סע"א ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

לב "ועל-פי זה יובן בעומק יותר .. גם למטה" בסעיף ד' התבאר שחיבור הפכים הוא בכך שלמעלה מעלת ישראל היא בהתגברות, ולמטה הדבר לא ניכר. אבל כאן מוסיף יותר מכך, שהעיבור נמשך גם למטה, והיינו שגם למטה ישנה המשכת האור, אלא שהענין הוא בהעלם (כמו שהעובר בהעלם). ובמילא החיבור הפכים הרבה יותר חזק.

לא "במקומו (למעלה מהשתלשלות)" וזהו מה שענין זה היה ניכר בקודש הקדשים, כי כל ענין הגלות הוא רק בחיצוניות, אבל בפנימיות הוא עניין של חיבה. ולכן בקודש הקדשים שהוא מקום של פנימיות - התגלה עניין זה (לקו"ש ח"ב ע' 362).

1) **וממשיך** בהמאמר⁵³, דזה שבלילה ההוא נדדה שנת המלך מלכו של עולם (עיקר הנס דפורים) למרות שעל-פי טבע זמן הגלות הוא זמן שינה למעלה נעשה על-ידי המסירת נפש דישאל במשך כל השנה¹². והענין הוא לבאר הקשר בין נדדה שנת המלך למסירת נפש, דענין המסירת נפש הוא מצד נקודת הנפש שלמעלה מכחות פרטיים, בחינת יחידה¹³. והיינו דענין המסירת נפש (מה שאינו מתחשב עם חשבונות דשכל ושאר כחות) הוא שמעלה את הכחות שלו למקורם בנפש, בדוגמת העלאת הכחות למקורם בעת השינה. אלא שבשינה, העלאת הכחות להנפש היא באופן שהכחות מסתלקים מאברי הגוף ועולים להנפש כמו שהיא בהעלם (בעצמותה), מה-שאיין-כן במסירת נפש, הרי אדרבא, העלם הנפש היא בהתעוררות ובהתגלות, וזה פועל על הכחות כמו שהם נמצאים במקומם באברי הגוף¹⁴ שיהיו בטלים להנפש (שלא יתחשב עמהם, כנ"ל). וזהו מה שעל-ידי המסירת נפש נדדה שנת המלך מלכו של עולם, דעל-ידי שנקודת הנפש (שלמעלה מהשתלשלות שבאדם) האירה בגילוי, על-ידי זה נעשה כן גם למעלה, שאור העצמי שלמעלה מהשתלשלות (שבו עולים הבחינות דהשתלשלות בעת השינה והגלות) האיר בגילוי¹⁵.

53) סעיף ה' (ע' 9).

ביאורים במאמרי רבינו

והיינו, שכאשר מעמידים יהודי בניסיון של כפירה ומוסר נפשו, אינו מפני שעושה חשבון שעולם הבא שווה יותר מעולם הזה. ואפילו לא שבשביל דביקות בקב"ה כדאי לו למסור נפשו. אלא שאינו עושה שום חשבונות, כיוון שמתגלה היחידה שבנפש

לג "המסירת נפש דישאל במשך כל השנה" שכן הגזירה התפרסמה בחודש ניסן - 'להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים' כעבור קרוב לשנה, בחודש אדר. והגזירה היתה רק על היהודים, אילו היו ממירים דתם לא היו עושים להם כלום. ולמרות זאת, לא עלתה על דעתם מחשבת חוץ (תו"א מג"א צא, ב).

לה "כמו שהם נמצאים במקומם באברי הגוף" המסירת נפש היא כח עצמי ונעלה, שמתגלה בכחות כפי שהם במקומם. שהרי כתוצאה מכך הוא מוסר נפש בפועל ממש בכח המעשה שלו, בכחות הגלויים כפי שמלוכשים באברים.

לד "דענין המסירת נפש הוא מצד נקודת הנפש שלמעלה מכחות פרטיים, בחינת יחידה"

לו "שאור העצמי שלמעלה מהשתלשלות .. האיר בגילוי"

הכחות הפרטיים קשורים לאלקות דרך ציור מסוים, ולדוגמא: כח השכל מתקשר דרך הבנת אלוקות, כח הרצון מתקשר דרך רצון שלמעלה משכל, אבל יחידה מאוחדת עם הקב"ה בעצם (שהיא מהות אחת עם אלוקות), לא דרך ציור מסוים. ולכן, מסירות נפש אמיתית תבוא רק מיחידה. כי מצד דרגות אחרות, גם אם ימסור נפשו, יהיה זה מצד סיבה. אך המסירות נפש המיוחדת שישנה ביהודי היא שמוסר את עצמו לקב"ה כי אי אפשר באופן אחר, בלי שום חשבונות. וזה בא מיחידה שקשורה לאלקות בעצם.

והיינו לא סתם מצב של עוררות כחות הגלויים, כנ"ל ביאור כט.

וזהו הקשר בין מסירות נפש לענין נדדה שנת המלך: כשם שבמסירות נפש הכוחות מתעלים - יוצאים מהגבלתם ומגדריהם, וכל זה נעשה במקומם. כך נפעל 'נדדה שנת המלך' (היינו זמן של שינה ובכל זאת 'נדדה' - כנ"ל במאמר סוף

יובן זה בפרטיות יותר על-פי הידוע שהשלימות דמסירת נפש הוא כשהמסירת נפש (שמצד יחידה) נמשכת ופועלת גם בכחות הפרטיים⁵⁴, בכל לבבך ובכל נפשך שגם העבודה הפרטית דכל כח וכח תהיה באופן דמסירת נפש, למעלה ממדידה והגבלה יי. והמסירת נפש היתה אצל כל ישראל, מנער ועד זקן טף ונשים⁵⁵, די"ל הכוונה בזה, שגם העבודה הפרטית של כאו"א (נער, זקן, טף ונשים) היתה חדרה בהתנועה דמסירת נפש. וי"ל שזהו עוד ענין במש"כ בהמאמר שהמסירת נפש שלהם היתה במשך כל השנה⁵⁶, דבמשך השנה ישנם כל שינויי התקופות⁵⁷ [וכמבואר בכמה דרושים⁵⁸ בענין מעלת האתרוג (דאתרוג הוא בחינת מלכות⁵⁹, ענינה של אסתר⁶⁰) שדר באילנו משנה לשנה⁶¹], ובכל תקופה ישנה

57 ראה גם ד"ה וקבל היהודים ה'תשל"ח ס"ג (לעיל ע' מו).

58 סה"מ תקס"ח ח"א ע' תמו. סידור (עם דא"ח) שער הלולב רסא, ג ואילך. שם רסד, ד ואילך. המשך וככה תרל"ז פפ"ו. ובכ"מ. ד"ה וחג האסיף ה'תשמ"ג ס"ב (לעיל ח"א ע' קעג). וש"נ.

59 מאו"א א, קע. ד"ה ולקחתם לכם עטר"ת בתחלתו. לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ע' קז. ובכ"מ.

60 ע"ח שער מו (שער כסא הכבוד) פ"ו. מאו"א א, קמד. רד"ה ויהי אומן עטר"ת (סה"מ עטר"ת ע' שח). ובארוכה – לקוטי לוי"צ אגרות-קודש ס"ע רמט ואילך.

61 סוכה לה, א.

54 ראה קונטרס העבודה פ"ה (ע' 33), שדוקא בחינת היחידה – עם היותה מופשטת לגמרי ואין לה אחיזה כלל בכחות הפנימיים, נמצאת היא בכל הכחות ופועלת גם על החומריות דנה"ב¹². וראה ד"ה ת"ר מצות נ"ח ה'תשל"ח ס"ז (לעיל ח"ב ע' קסו).

55 לשון הכתוב – אסתר ג, יג.

56 כ"ה בתו"א מג"א צז, א: מסרו עצמן למות כל השנה כולה. ועד"ז הוא בשערי אורה שער הפורים ד"ה וקבל היהודים ס"ח (צ, ב). בד"ה חייב אינש עטר"ת ס"ד (סה"מ עטר"ת ע' שו), תרפ"א (תש"ח) ס"ה (סה"מ תרפ"א ע' קצא. תש"ח ע' 118). ועוד. אבל בתו"א שם (בהוספות) קכ, ד: כמעט משך שנה.

ביאורים במאמרי רבינו

ולמסור נפשם אמנם השלימות דמסירת נפש היא, כאשר היחידה פועלת ומשפיעה בתוך ציור הכחות עצמם.

ליתר ביאור: כל הכוחות של האדם, גם הנמוכים ביותר (כגון כח המעשה), נמשכים מעומק הנפש, אלא שבדרך כלל לא נרגש הקשר שלהם לעומק הנפש, אלא רק מציאותם כמו שהיא לאחרי שנמשכו ממקורם.

אמנם, בשעת סכנה שהעצם נמצא בגילוי ומאיר בכוחות, אזי הם פחות מוגבלים, ולכן כוח המעשה יכול לפעול או הרבה יותר מאשר במצב הרגיל. וכן כח השכל יכול להמציא או המצאות מעבר לרגילותו.

ועל דרך זה הוא במסירות נפש עבור אלוקות, שניכר בכוחות הקשר לעצם, וזה פועל בהם עליה והתרחבות שלמעלה מהגבלה כפי שהם במצב הרגיל.

ס"א) - לא שנהיה המצב שקודם השינה, אלא שדרגת השינה - הכחות כפי שהן במקור - האירה בהשתלשלות. והוא חיבור מצב של שינה עם מצב של עוררות, שמעלת ישראל כפי שהיא בשרשה באור אין סוף שלמעלה ממספרות פרטיות האירה למטה בספרות הגלויות.

לז בהערת רבינו 54 "נמצאת היא בכל הכחות ופועלת על החומריות דנפש הבהמית" היינו שבאם ניצל, מכיוון שהיה אצלו גילוי היחידה, נשאר מכך רושם לתמיד, שהוא אדם אחר מלפני זה.

לה "השלימות דמסירת נפש .. נמשכת ופועלת גם בכחות הפרטיים" כלומר, בדרך כלל, פועלת המסירת נפש בכחות הפרטיים, אינה מתחשבת בכוחות עצמם, אלא רק גורמת לכך שהכחות מוכנים להתבטל

עבודה מיוחדת, ועד שגם בכל יום (באותה התקופה גופא) יש עבודה מיוחדת השייכת ליום זה, כמאמר⁶² כל יומא ויומא עביד עבידתיה, ומה שעמדו במסירת נפש כל השנה, אולי י"ל עוד כוונה בזה⁶³, שגם הענינים דשנה (העבודה הפרטית דכל יום ויום) היו באופן דמסירת נפש, למעלה ממדידה והגבלה. וזהו מה שענין נדדה שנת מלכו של עולם נעשה על-ידי שעמדו במסירת נפש כל השנה דוקא, דעל-ידי שהמסירת נפש שלהם האיר בגילוי גם בכחות הפרטיים (כל השנה), על-ידי זה נעשה כן גם למעלה, שהאור שלמעלה מהשתלשלות, נדדה שנת המלך, נמשך בבחינת פנימיות⁶⁴, ועד שויאמר להביא את ספר הזכרונות דברי הימים⁶⁵,

(62) זהר ח"א רה, סע"א. ח"ג צד, ריש ע"ב.

(63) אסתר ו, א.

ביאורים במאמרי רבינו

לט "עוד כוונה בזה"

מלבד זה שעמדו במסירות נפש כל השנה היינו שלא התחשבו בשינויי המצבים והתקופות, הנה גם העבודה הפרטית עצמה היתה למעלה ממדידה והגבלה.

בדרגה רוחנית המרגישה טוב-טעם באלוקות, אבל בכל זאת הוא פועל מצד כח המסירות נפש. וכח זה משפיע גם על כח השכל, שהרי משתמש בשכלו כדי למצוא דרכים יצירתיות ללמד למרות הסכנה וכו', וכל זאת בשעה שההיגיון האישי שלו כלל לא מחובר לעניין).

מ "נדדה שנת המלך, נמשך בבחינת פנימיות" כאן צריך ביאור, שלכאורה, אחרי שבני ישראל התעוררו בתשובה - הרי מצד הטבע (הסדר הרגיל דהשתלשלות) היה צריך להיות התעוררות למעלה, ומדוע נחשב הדבר לנס? (ראה ד"ה בלילה ההוא תשכ"ה)

וכתוצאה מזה, הרי גם למעלה, לא נרגשה מעלתם של ישראל בסדר השתלשלות, ולכן מצד גדרי העולם עצמם נשארו בגלות, שאינם על שולחן אביהם (כמבואר בפנים המאמר אותיות ב-ג) ו'אכתי עבדי אחשוורוש אנן' (להלן סעיף ז), אלא שהתגלגלה בעולם מעלתם של ישראל מצד שרשם שלמעלה מהשתלשלות, שלא על פי טבע וסדר העולם.

ואפשר לומר ביאור העניין: מצבם של ישראל היה שכח המסירות נפש האיר בגילוי, ופעל גם על כוחות הגלויים, אבל הכל היה מצד התגלות כח המסירות נפש שאינו מתחשב בכחות, ולא מצד ענינם של הכוחות הגלויים עצמם. והיינו, שהשכל לא הבין בהיגיון שכלי שאלוקות היא דבר טוב, והמידות לא הרגישו עניין זה. רק כח המסירת נפש התגלה, והשפיע על כל הכוחות שיפעלו בתנועה של מסירת נפש וביתר שאת. היינו שפעולתו על הכחות היא באופן של העלאת הכחות למצב של 'נס' שמעל הטבע.

וזהו משמעות עניין ה'נס' שהיה בכך שנדדה שנת המלך: אם ההתעוררות של בני ישראל היתה עניין פנימי מצד כוחות הגלויים, היה צריך להיות על פי הטבע דסדר השתלשלות התגלות מעלתם בעולם, וזה לא היה נחשב לנס. אך בפועל, ההתעוררות שלהם לא היתה פנימית, אלא באופן של 'נס' - התגלות נעלית של כח המסירות נפש, וגם פעולתה על הכוחות הגלויים היתה באופן של העלאה למצב של 'נס'. ולכן גם ההתגלות מלמעלה היתה באופן של 'נס', שהאור שלמעלה מהשתלשלות התגלה בעולם והמלך עצמו ביטל את הגזירה.

(ולדוגמא: חסיד שנמצא ברוסיה הקומוניסטית ומלמד ילדים במסירת נפש, הרי יתכן שההיגיון האישי שלו טוען שעדיף לא להסתכן, כיוון שאינו

שנמשך גם בספר הזכרונות דברי הימים, שרש הזמן מא (כמבואר במאמר⁶⁴), ועד שוימצא כתוב גו'⁶⁵ גם בספר הזכרונות דשושן הבירה כפשוטו, גם בזמן הגלות, גלו לעילם (שושן⁶⁶) שכינה עמהם⁶⁷ מב.

סיכום: עניין נדדה שנת המלך נעשה על ידי גילוי כח המסירות נפש בישראל, שמעלה את כוחותיו למקורם בנפש, אבל לא בדרך סילוק, רק שהעלם הנפש הוא בהתגלות ופועל על הכוחות כמו שהם במקומם שיהיו בטלים לנפש. ועל ידי זה גם למעלה האיר האור העצמי בגילוי. וזהו מה שהמסירת נפש היתה בכל ישראל, מנער ועד זקן טף ונשים, היינו בכל סוגי הכוחות הפרטיים. וגם נמשך בכל השנה, היינו בכל סוגי העבודות הפרטיות. ועל ידי זה האור שלמעלה מהשתלשלות נמשך בפנימיות.

ז) וכמו שהיה בגלות עילם, על דרך זה הוא בכל גלות, דבכל מקום שגלו ישראל שכינה עמהם, וגלו לאדום מג שכינה עמהם⁶⁸. שעל-ידי שישראל עומדים במסירת נפש, שאינם מתביישים מפני המלעיגים, שזה קשור עם תנועה דמסירת נפש⁶⁹ מד, ותנועת המסירת נפש דאל יתבייש מפני המלעיגים נמשכת אצלו בעיניו הפרטיים דתורה ומצוות במשך כל היום, דזהו מה שענין זה (אל יתבייש מפני המלעיגים) הוא ההתחלה של כל ד' חלקי השו"ע מה, ועד שהתנועה

67 ספרי מסעי לה, לד.

68 ספרי שם. וראה מגילה כט, א.

69 ראה ד"ה אין הקב"ה בא בטרונאי תרמ"ח (סה"מ תרמ"ח ע' קפז ואילך), תרפ"ה ס"ב ואילך (סה"מ תרפ"ה ע' רנח ואילך). ד"ה משכני תרפ"ד (וד"ה אני ישנה תש"ט) ס"א ואילך (סה"מ תרפ"ד ע' קטז, ג.

64 בסופו (ע' 10).

65 אסתר שם, ב.

66 שנאמר (ירמי' מט, לח) ושמתי כסאי בעילם, ועילם היינו שושן כמ"ש בספר דניאל (ה, ב) בשושן הבירה אשר בעילם המדינה – תו"א מג"א (בהוספות) קטז, ג.

ביאורים במאמרי רבינו

קשור עם תנועה דמסירת נפש"

היינו המצב כעת שנמצאים במדינות חפשיות, וכדי לקיים תורה ומצוות אין צורך למסירת נפש בפועל, ובכל זאת יש צורך להשתמש 'תנועה' של מסירות נפש, התבטאת בעבודה של "אל יבוש מפני המלעיגים". שהוא יסוד גדול ודבר קשה שהתגבר מאוד בתקופה של עקבתא דמשיחא וכמארו"ל בעקבות משיחא חוצפה יסגא כו' ונערים (מן הדעת פני זקנים (שקנו חכמה) ילבינו כו'.

מה "דזהו מה שענין זה (אל יתבייש מפני המלעיגים) הוא ההתחלה של כל ד' חלקי השו"ע"

כי היא ההתחלה של כל פרט, היינו שכל פרט צריך להיות חדור עם ענין 'אל יבוש'.

מא "שרש הזמן"

שזמן קשור לעניינים פרטיים, כיון שמתחלק לעבר הווה ועתיד, וכל רגע מחולק מחבירו.

מב "שכינה עמהם"

חז"ל כותבים 'חביבין ישראל שכל מקום שגלו - שכינה עמהם', ומשמעות הענין כאן היא שזה ששכינה עמהם היא כתוצאה מהעבודה דמסירות נפש שבזמן הגלות.

מג "לאדום"

הגלות העכשווית נקראת 'גלות אדום', כיוון שחורבן בית המקדש השני והיציאה לגלות היו על ידי מלכות רומי.

מד "שאינם מתביישים מפני המלעיגים, שזה

דמסירת נפש מביאה אותו גם לידי הוספה בלימוד התורה ובהידור בקיום המצוות, ועד שההוספה היא למעלה ממדידה מכיון שהיא באה מצד מסירת נפש מ, ועד שניכר בלימוד התורה ובקיום המצוות שלו שהם נעשים במסירת נפש מ, ועל-אחת-כמה-וכמה בדחילו ורחימו⁷⁰, שבלימוד התורה הוא זוכר את נותן התורה⁷¹ וקיום המצוות שלו חדור עם ההרגש של מצוה המצוות, אשר קדשנו במצוותיו וצונו, וכמבואר בארוכה בדרושי אדמו"ר האמצעי⁷² שבכל המצוות צריכה להיות הכוונה הכללית מ (שהיא שוה בכל המצוות) שמקיים את הציווי של מלכו של עולם. ועל-ידי העבודה דמסירת נפש, ובפרט שהמסירת נפש נמשכת ופועלת בענינים הפרטיים דתורה ומצוות, הנה על-ידי זה נדדה שנת המלך, שנמשך האור שלמעלה מהשתלשלות ועד בספר הזכרונות דברי הימים, שרש הזמן והזמן, ועד שויהיו נקראים לפני המלך⁶³, גם לפני המלך אחשוורוש כפשוטו בעולם-הזה הגשמי כשאכתי עבדי אחשוורוש אנן⁷³, שגם כשנמצאים עדיין בזמן הגלות ודינא דמלכותא דינא⁷⁴ (ומרדכי הוא רק המשנה למלך⁷⁵), הנה גם אז והיו⁷⁶ מלכים אומנין⁷⁷, וגוזרים על אלו שבתחילה היו מנגדים ליהודים ויהדות שיסייעו ליהודים וליהדות, ועד שאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא (יתהפך החושך לאור והמרירות

(73) מגילה יד, א.
 (74) גיטין י, ב. וש"נ.
 (75) אסתר י, ג.
 (76) ישע"י מט, כג.
 (77) ראה זבחים יט, רע"א.

רצ ואילך. תש"ט ע' 118 ואילך). ד"ה אין הקב"ה בא בטרונים בסה"מ אידיש בתחילתו. ועוד.
 (70) ראה תניא פל"ט (נג, א) ואילך. קונטרס עה"ח פי"א ואילך. ועוד.
 (71) ראה ב"ח או"ח סמ"ז ד"ה ומ"ש דאמר.
 (72) עטרת ראש דרוש לעשי"ת נח, סע"ב ואילך.

ביאורים במאמרי רבינו

בפועל הוא שכל, ולא נפש שלמעלה מהשכל. זו רק הוספה בשכל שבאה כתוצאה מהמסירת נפש.

אך כאן כותב שבתורה ומצוות שלו נרגש שענינים הוא הקשר של יחידה עם יחיד. ואפשר לומר הכוונה, שנעשים בתנועה שאי אפשר באופן אחר.

מה "הכוונה כללית"

ה'כוונה כללית' שהיא שווה בכל המצוות - לקיים ציווי ה' שייכת לתנועה דמסירת נפש, שהיא הקשר הכללי עם הקב"ה שלמעלה מעניינים פרטיים. לעומת זאת ה'כוונה פרטית' שישנה בכל מצוה, שייכת לתוכן הפרטי שבמצווה, וכמו שעבוד הלב והמות בתפילין וכיו"ב.

מו "ההוספה היא למעלה ממדידה מכיון שהיא באה מצד מסירת נפש"

כלומר, כיוון שקיום התורה ומצוות שלו הם בתנועה של 'אל יבוש' ומסירות נפש, שהם תנועה שלמעלה מכוחות הגלויים, הרי גם ההוספה בתורה ומצוות שנעשית מכח זה, היא הוספה שלמעלה ממדידה.

מו "שניכר בלימוד התורה ובקיום המצוות שלו שהם נעשים במסירת נפש"

היינו, לא רק הוספה שבאה כתוצאה מהמסירת נפש אלא שבעבודה עצמה ניכר המסירת נפש.

וביאור העניין: לעיל ביאור לח הובאה דוגמא ממצב של שעת סכנה, שאז שכלו וכל כחותיו עובדים באופן מיוחד. אבל במצב זה, מה שניכר

למתיקות), בדוגמת שהי' בימי מרדכי לאסתר, שהמלך אחשורוש גזר על המנגד שילך ויכריז לפני מרדכי היהודי ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו⁷⁸, מלכו של עולם וגם להבדיל כו' המלך אחשורוש כפשוטו. ועד אשר ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר⁷⁹ וכן תהי' לנו⁸⁰, אורה⁸¹ זו תורה וכתורה גופא, אורה לשון נקבה דקאי על תושבע"פ⁸², תורה בפירושה⁸³, שממנה יוצאת אורה לכל העולם כולו] ושמחה זה יו"ט וששון זו מילה ויקר אלו תפילין, דהוקשה כל התורה כולה לתפילין⁸⁴, וי"ל דכולל גם תפילין דמארי עלמא דכתיב בהו ומי⁸⁵ כעמך ישראל גוי אחד בארץ⁸⁶, היינו שניכר בגילוי המעלה דישראל, נדדה שנת המלך.

סיכום: בכל גלות, על ידי שעומדים בתנועה של מסירת נפש בלי להתבייש מהמלעיגים, ומוסיפים בתורה ומצוות, הרי על-ידי זה נדדה שנת המלך, ונמשך אור שלמעלה מהשתלשלות, עד שגם בזמן הגלות מתקיים 'זהו מלכים אומניך' וניכר בגלוי מעלת ישראל.

ח) ומיסמך גאולה לגאולה⁸⁷, שמגאולה זו דליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר בזמן שנמצאים עדיין ברגעים האחרונים של הגלות, יבואו בסמיכות מיד לגאולה האמיתית והשלימה, שמלכים אומניך יביאו את בני ישראל כאשר יביאו בני ישראל את המנחה בכלי טהור⁸⁸ אל ארץ הקודש, ארץ אשר גו' תמיד עיני ה' אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה⁸⁹, ושם גופא בירושלים קרית מלך רבו⁹⁰ דוד מלכא משיחא, ושם גופא בהר הקודש, ובמקדש אד' כוננו ידיך⁹¹. וכל זה יהי' באופן של זריזות, ועד לזריזות בתכלית למעלה מכל מדידה והגבלה ועד באופן (של עד) דלא ידע⁹², אז מ'טאנצט אריין בשמחה רבה שלמעלה מכל מדידה והגבלה אין דער גאולה האמיתית והשלימה במהרה בימינו ממש. שכל היהודים שבמשך כל הדורות, ובראשם נשיא דורנו וכו' ומרדכי היהודי ואסתר המלכה, כולם יגאלו מהגלות – שלימות הגאולה, ביחד עם שלימות העם ושלימות התורה ושלימות הארץ, ובאופן דירחיב ה' אלקיך את גבולך⁹³, גם

הוי"ה האמרת גו' ה'תש"ל (לעיל ח"א ע' מב) הערה 4.

78) אסתר ו, י-יא.

86) ברכות ו, א.

79) שם ח, טז.

87) מגילה ו, סע"ב.

80) נוסח הברלה. ושייך במיוחד לשנה זו (תשד"מ – שנת אמירת מאמר זה) שהקביעות דפורים היא במוצש"ק.

88) ישע"י סו, כ.

89) עקב יא, יב.

81) מגילה טז, ב.

90) תהלים מח, ג.

82) אוה"ת מג"א ע' ב'שמא.

91) בשלח טו, יז ובפרש"י.

83) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר היד.

92) ראה מגילה ז, ב.

84) קידושין לה, א.

93) שופטים יט, ח.

85) דברי הימים א יז, כא. וראה בהנסמן בד"ה את

ארץ קני קניזי וקדמוני⁹⁴, ואין מקרא יוצא מידי פשוט⁹⁵, ואדרבא, עולם הפשט שהוא⁹⁶ עולם-הזה התחתון ועולם המעשה – הוא העיקר והיסוד שכל סדר ההשתלשלות נצב עליו, וכפירוש הידוע בונה הוי"ה נצב עליו⁹⁷.

ובפשטות – שבקרב ממש תהיה הגאולה האמיתית והשלימה דכל ישראל שבמשך כל הדורות, נשמות בגופים, על-ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

סיכום: מיסמך גאולה לגאולה, שמגאולת פורים יבואו לגאולה השלימה, בארץ הקודש ובירושלים, ובאופן של זריוות ולמעלה מהגבלות, ויהיה שלימות הגאולה, יחד עם שלימות העם, התורה והארץ כפשוטו ובפשטות, במהרה בימינו ממש.

96) ראה לקו"ש חכ"א ע' 36 ובהנסמן שם בהערה 57.
97) ויצא כח, יג. ב"ר פס"ט, ג. וראה לקו"ש ח"ה ע' 294 ואילך.

94) פרש"י עה"פ. ספרי עה"פ ראה יב, כ.
95) שבת סג, א. ור"נ. הובא בפרש"י עה"פ וישב לו,
יז. בא יב, ב.

מילואים

דמיון או רק הרגשה של הנברא, אלא שזהו אופן המציאות של הנברא. היינו שענינו של הנברא הוא לא זה שהקב"ה מהוה אותו אלא העניין הפרטי שלו (ואפילו נברא שאין לו הרגשה כמו הדומם, מראה רק את עצמו ולא מראה צורך שיהוו אותו), וכתוצאה מכך הוא גם מרגיש כך.

לביאור ט"ז: יש לציין כי במאמרים נוספים מובאים הסברים שונים למצב האדם בשעת השינה ובחלום, כדלהלן:

ד"ה בלילה ההוא תשי"ט: "דכחות החיצוניים וכמו כח העיכול ושאר הכחות חיצוניים הם פועלים פעולתם בשעת השינה ועוד יותר מכמו שהוא ער והכחות פנימיים אין פועלים פעולתם דבמילא הרי אין ניכר חשיבותם".

ד"ה בלילה ההוא תשמ"ו: "שפעולתם תהיה באופן בלתי מסודר ולא עוד אלא שאפשר שפעולתם תהיה בסדר הפכי שכחות וענינים נעלים יתעלמו לגמרי או שלא תוכר חשיבותם וענינים וכחות אחרים יהיו בתוקף גדול ביותר שלא לפי ערכם וטבעם כלל".

לביאור ז: בזה מבואר עניין הנס שהיה בשבת הגדול 'למכה מצרים בכחוריהם', שלכאורה תמוה מדוע נחשב ל'נס גדול' והרי בכורי מצרים ראו שכל אזהרות משה מתקיימות ונלחמו כדי שלא ימותו? אלא שבכורי מצרים מסמלים את תוקף קליפת מצרים, והם נשארו כך גם באותו הזמן, שהרי גם לאחרי מלחמתם - מתו במכת בכורות. ומלחמתם היתה שינוי הטבע דקדושה, כי הסדר שנטבע ונקבע בעבודת הבירורים על-ידי התורה הוא, שהניצוצות שבג' קליפות הטמאות אי-אפשר לבררם כי אם לדחותם, וכאן תוקף הקליפה עצמה נלחמה לשלוח את בני ישראל (ראה בארוכה בלקו"ש ח"ב ע' 36).

לביאור יג: ובזה יש לבאר עניין נוסף: באגה"ק סימן כ' מבאר שזה שיש הנברא מרגיש שמציאותו מעצמותו הוא מצד העצמות שמציאותו מעצמותו. ולכאורה, הרי זה מה שהנברא מרגיש שמציאותו מעצמותו הוא רק דמיון שלו וא"כ מדוע כדי לעשות את זה נדרש דווקא כח העצמות?

וצריך לומר הביאור בזה, שבאמת אין זה סתם

סיכום כללי

סעיף א: 'בלילה ההוא נדרה שנת המלך' הוא עיקר הנס, כיוון שבזמן הגלות, שענייני תורה ומצוות הם במצב של שינה אצל ישראל – נעשה גם שינה למעלה, וזה שנדרה השינה היה נס.

סעיף ב: בזמן השינה מציאות האדם היא בשלימות וכל כוחות הנפש פועלים, כמו שרואים בחלומות שיש בהם שכל מידות רצון ותענוג. אלא שכשהוא ער, הכוחות הם באופן מסודר וניכר מעלת כל אחד על חברו. ובעת השינה יכול להיות חיבור כוחות הפכים באופן בלתי מסודר. וברוחניות היינו שבזמן הגלות אין ניכר מעלתם של ישראל.

סעיף ג: והנה, עניין התעלמות הכוחות בזמן השינה הוא מפני שמסתלקים לשרשם בעצם הנפש ושואבים חיים, והסילוק הוא רק לגבי הגוף. וכן בנמשל, הרי הגלות הוא רק לגבי למטה, אבל האור עצמו מתעלה למקורו בעצמות.

וביאור העניין: סדר ההשתלשלות הוא בדוגמת הדרגות בנפש, שבתחילה כל הכוחות בהשוואה, וההתחלקות היא רק כשנמשכים בגילוי. וכן בספירות שבתחילה הם כלולים באור אין-סוף, וההתחלקות היא רק שנמשכים למטה, וזוהו משתלשל מעלת בית-המקדש ובני ישראל. מה-שאין-כן בזמן הגלות, הוא בדוגמת חיבור ההפכים בשינה.

סעיף ד: וכמו שהסילוק שבשינה הוא רק בכוחות הגלויים, כך בנמשל, עניין הגלות הוא שמעלת ישראל ניכרת רק במקור ואינה בהתגלות, וכשנדרה השינה ונמשך המקור בפנימיות אזי מתגלה מעלת ישראל. וזהו החיבור הפכים שבגלות, שלמעלה הם בעילוי גדול, אבל למטה אין הדבר ניכר. ולכן נמשל לעיבור, שיש בו דבר והיפוכו, שמצד אחד מלמדים אותו כל התורה, ומצד שני ראשו בין ברכיו – שאין ניכר מעלת הראש.

סעיף ה: וזהו מה שהיו הכרוכים מעורים בשעת החורבן, הוא כיוון שאז היה אור נעלה ביותר, רק שלא האיר למטה. ועוד יש להוסיף שהיה זה פקידה שלפני היציאה לדרך הגלות. וזהו שהגלות נמשלה לעיבור שאחרי הפקידה, שמהפקידה נעשה יצירת הוולד ובתחילה העובר הוא בהעלם, והולך וגדל עד לגאולה שנמשלה ללידה.

סעיף ו: עניין נדרה שנת המלך נעשה על ידי גילוי כח המסירות נפש בישראל, שמעלה את כוחותיו למקורם בנפש, אבל לא בדרך סילוק, רק שהעלם הנפש הוא בהתגלות ופועל על הכוחות כמו שהם במקומם שיהיו בטלים לנפש. ועל ידי זה גם למעלה האיר האור העצמי בגילוי. וזהו מה שהמסירת נפש היתה בכל ישראל, מנער ועד זקן טף ונשים, היינו בכל סוגי הכוחות הפרטיים. וגם נמשך בכל השנה, היינו בכל סוגי העבודות הפרטיות. ועל ידי זה האור שלמעלה מהשתלשלות נמשך בפנימיות.

סעיף ז: וכן בכל גלות, על ידי שעומדים בתנועה של מסירת נפש בלי להתבייש מהמלעיגים, ומוסיפים בתורה ומצוות, הרי על-ידי זה נדרה שנת המלך, ונמשך אור שלמעלה מהשתלשלות, עד שגם בזמן הגלות מתקיים 'והיו מלכים אומנין' וניכר בגלוי מעלת ישראל.

סעיף ח: ומגאולת פורים יבואו לגאולה השלימה, בארץ הקודש ובירושלים, ובאופן של זריזות ולמעלה מהגבלות, ויהיה שלימות הגאולה, יחד עם שלימות העם, התורה והארץ כפשוטו ובפשטות, במהרה בימינו ממש.

לזכות התמים ר' דוד וזוגתו נטשה לאה וילדיהם שיחיו

בן נאים

להצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנה

החזקת מכון 'ביאורים במאמרי רבינו'

מוקדשת לחיזוק ההתקשרות לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

על-ידי ועד ידידי המכון

הרב לייבל ומשפחתו שיחיו בוימגארטען

ר' ירחמיאל מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גולדשמיד

ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו גורביץ

ר' יהודה ומשפחתו שיחיו דוידאוו

ר' מנחם מענדל ומשפחתו שיחיו פישר

ר' יוסף יצחק ומשפחתו שיחיו קזרנובסקי

ר' מרדכי קנטור ומשפחתו שיחיו

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

ר' משה בן ר' לייב ע"ה

בורודא

על-ידי ולזכות בנו

ר' אלכסנדר לייב שיחי' בורודא

ומשפחתו שיחיו

להצלחה רבה ומופלגה

בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס

על-ידי ולזכות

הרה"ת משה הלוי

וזוגתו מרת מנוחה קריינדל

ומשפחתם שיחיו

קליין

להצלחה רבה ומופלגה

בכל אשר יפנו

קובץ זה נדפס

על ידי ולזכות

ר' דניאל וזוגתו מרת יהודית

לנחת רוח חסידי אמיתי מילדיהם

שירלי, לוי יצחק, חיה מושקא,

שרה רחל, מרים ריזל, חנה

שיחיו

לאורך ימים ושנים טובות

קובץ זה נדפס לעילוי נשמת

מרת דבורה סימה

בת ר' אליהו צבי

אינבינדער

נלב"ע מוצש"ק פ' וארא

ד' שבט ה'תשפ"ד.